

 <p>REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova</p>	<p>Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений</p> <p>2024, Issue 1, Volume 19, Pages 9-22. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963</p> <p>Submitted: 02.02.2024 Reviewed: 12.03.2024 Accepted: 20.05.2024 Published: 15.06.2024 https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2023.19-1.01</p>
---	--

**DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC
PUBLIC INTERNATIONAL LAW
МЕЖДУНАРОДНОЕ ПУБЛИЧНОЕ ПРАВО**

**ABUZUL SEXUAL ASUPRA COPILULUI ÎN JURISPRUDENȚA CURȚII
EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI**

**CHILD SEXUAL ABUSE UNDER THE JURISDICTION OF THE EUROPEAN
COURT OF HUMAN RIGHTS**

**СЕКСУАЛЬНОЕ НАСИЛИЕ ДЕТЕЙ В ЮРИСПРУДЕНЦИИ ЕВРОПЕЙСКОГО
СУДА ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА**

CAZACU Doina* / CAZACU Doina / КАЗАКУ Дойна
BRAJNICOVA Ludmila** / BRAJNICOVA Ludmila/БРАЖНИКОВА Людмила

**ABSTRACT:
CHILD SEXUAL ABUSE UNDER THE JURISDICTION
OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

Sexual abuse of children is a threat to their well-being. The investigation of the offenses regarding the commitment of sexual abuse on children is individualized by the complex approach that implies, given the probative difficulties and the psychological effects of aggression on the victim-child, determined by the age particularities, the high degree of vulnerability and the insufficient physical and mental maturation of victims. This approach involves the knowledge of essential theoretical and practical elements, benchmarks that must be taken into account in carrying out the investigation. From this perspective, in this article are analysed some decisions of the European Court of Human Rights pronounced in cases of sexual abuse of children, which found that states have not complied with the provisions of the European Convention on Human Rights.

Key words: *Child, sexual abuse, special protection, effective investigation*

JEL Classification: K36; K33

Universal Decimal Classification: 341.2; 342.7; 347.61

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2023.19-1.01>

* **CAZACU Doina**, doctor în drept, conferențiară universitară, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Departamentul Drept Internațional și European. (Chișinău, Republica Moldova). / **CAZACU Doina** - Ph.D in Law, Associate Professor, State University of Moldova, Faculty of Law, Department of International and European law. (Chisinau, Republic of Moldova). / **КАЗАКУ Дойна** - Кандидат юридических наук, доцент, Государственный университет Молдовы, Факультет права, Департамент международного и европейского права. (Кишинев, Республика Молдова). E-mail: doina.cazacu@yahoo.com <https://orcid.org/0000-0002-0425-189X>

** **BRAJNICOVA Ludmila** – masterandă, Facultatea de Drept, Programul de master „Drepturile Omului”, procuror în Serviciul Protecție Drepturi Copii (Chișinău, Republica Moldova). / **BRAJNICOVA Ludmila** – master's student, Faculty of Law, "Human Rights" master's program, prosecutor in the Children's Rights Protection Service (Chisinau, Republic of Moldova). / **БРАЖНИКОВА Людмила** – магистрантка Магистерской программы Юридического факультета, «Права человека», прокурор Службы по защите прав детей (Кишинев, Республика Молдова). E-mail: lbrajnicova48@gmail.com <https://orcid.org/0009-0000-8889-718X>

REZUMAT:
ABUZUL SEXUAL ASUPRA COPILULUI ÎN JURISPRUDENȚA
CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

Abuzul sexual asupra copiilor reprezintă o amenințare la bunăstarea acestora. Investigarea infracțiunilor privind comiterea abuzului sexual asupra copiilor se individualizează prin abordarea complexă pe care o presupune, având în vedere dificultățile de ordin probatoriu și efectele psihologice ale agresiunii asupra victimei-copil, determinate de particularitățile de vârstă, gradul înalt de vulnerabilitate și maturizarea fizică și psihică insuficientă a victimei. Această abordare implică cunoașterea unor elemente teoretice și practice esențiale, repere ce trebuie luate în considerare în efectuarea anchetei. Din această perspectivă, în prezentul articol sunt analizate unele hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțate pe cazurile de abuz sexual asupra copiilor, prin care s-a constatat că statele nu au respectat prevederile Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Cuvinte-cheie: copil, abuz sexual, protecție specială, anchetă eficientă.

JEL Classification: K36; K33

CZU: 341.2; 342.7; 347.61

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2023.19-1.01>

РЕЗЮМЕ:
СЕКСУАЛЬНОЕ НАСИЛИЕ ДЕТЕЙ В ЮРИСПРУДЕНЦИИ
ЕВРОПЕЙСКОГО СУДА ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА

Сексуальное насилие над детьми представляет угрозу их благополучию. Расследование преступлений, связанных с совершением насильственных действий сексуального характера в отношении детей, индивидуализируется за счет комплексного подхода с учетом доказательных трудностей и психологических последствий для ребенка, определяемые особенностями возраста, высокой степенью уязвимости, недостаточного физического и психического созревания жертвы. Этот подход предполагает знание некоторых теоретических и практических элементов, которые необходимо учитывать при проведении расследования. С этой точки зрения в статье анализируются некоторые решения Европейского суда по правам человека, вынесенные по делам о сексуальном насилии над детьми, посредством которых было установлено, что государства не соблюдали положения Европейской конвенции по правам человека.

Ключевые слова: ребенок, сексуальное насилие, специальная защита, эффективное расследование.

JEL Classification: K36; K33

УДК: 341.2; 342.7; 347.61

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2023.19-1.01>

Introducere:

Abuzul sexual este o problemă majoră la nivel global. Copiii reprezintă o mare parte din victimele acestui tip de violență. Consiliul Europei estimează că abuzul sexual asupra copiilor afectează unul din cinci copii în Europa¹, iar Organizația Mondială a Sănătății (OMS) a caracterizat prejudiciul cauzat de abuzul sexual drept o „problemă globală de sănătate publică cu proporții epidemice”².

¹ Romeo-Biedma, J. & Horno, P. (2010) Kiko și mâna – Manual de instruire pentru formatori. Disponibil la: <https://rm.coe.int/kiko-hand-tfort-manual-web-romanian-rm/1680a271d8>, vizitat 21.03.2024

²Organizația Mondială a Sănătății (2014) Raport global privind violența sexuală. Geneva: OMS (versiunea originală în limba engleză), [Online] http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/, vizitat 11.03.2024

Potrivit Raportul global privind violența sexuală¹ „una din cinci fete a fost abuzată sexual în timpul copilăriei, în unele țări, numărul este mai aproape de una din trei. Optsprezece la sută din fete și șapte la sută din băieți au fost abuzați sexual pe parcursul vieții”.

Exploatarea sexuală a copiilor este una printre cele mai grave încălcări ale legii, fiind îndreptate direct asupra unor victime vulnerabile, aflate la vârste fragede și care au dreptul la îngrijire și protecție specială. Acesta formă de criminalitate produce victimelor efecte nocive pe termen lung, de natură fizică, psihologică și socială, iar persistența lor subminează valorile fundamentale ale societății moderne legate de protecția specială a copiilor, precum și încrederea în instituțiile relevante ale statului.

În majoritatea cazurilor, copiii sunt abuzați sexual de persoane pe care le cunosc, le respectă și în care au încredere. Această amenințare devine tot mai pregnantă atât la nivel internațional, cât și național, de aceea la nivel internațional au fost întreprinse mai multe măsuri pentru a proteja copiii la toate nivelele și în toate sistemele care interacționează cu ei.

Convenției ONU privind drepturile copilului² în articolul 34 stabilește că statele părți se angajează să protejeze copilul de toate formele de exploatare sexuală și de abuz sexual.

Un alt act normativ care protejează copiii victime ai abuzului sexual este Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale (Convenția de la Lanzarote)³, care impune statelor să cerceteze penal făptașii în baza dreptului penal material pentru a aborda toate formele de abuz și exploatare sexuală, precum și abuzul dintr-o poziție de încredere, abuzul copiilor vulnerabili, exploatarea sexuală a copiilor prin intermediul prostituției și a materialelor ce conțin imagini cu abuz sexual asupra copiilor, ademenirea, ispitirea și coruperea copiilor în scopuri sexuale, participarea sau complicitatea și tentativele de a comite o infracțiune. Convenția definește cerințele jurisdicționale pentru inițierea procedurilor și pedepsirea infractorilor, precum și standardele privind investigarea, urmărirea penală, obligând statele să pună în aplicare măsuri generale de protecție a copiilor și modalități adecvate pentru investigații și interviuri prietenoase pentru copii.

La nivelul Consiliului Europei, Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale⁴ (Convenția) – în articol 3 a dezvoltat domeniul de aplicare a obligațiilor statelor cu privire la acte care constituie abuzul sexual împotriva copiilor.

Potrivit tratatului, statele trebuie să ia măsuri pentru a se asigura că copiii beneficiază de protecție adecvată și că drepturile lor la integritate fizică și demnitate sunt respectate în mod efectiv. Obligația statului de a-i proteja poate avea diverse forme, în funcție de riscul specific a abuzului la care este expus un copil și de sursa violenței. Astfel, obligațiile statelor sunt mai clare atunci când copiii se află sub autoritatea și controlul statului, de exemplu, dacă sunt plasați în instituții publice. Acest lucru se întâmplă atunci când riscul de violență este mare. Obligația de protecție a statului se poate dovedi mai dificil de îndeplinit în cazurile în care copiii sunt expuși violenței exercitate de persoane particulare, cum ar fi membrii familiilor acestora.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare -CtEDO) a analizat cele mai grave forme de violență aplicate în privința copiilor prin prisma prevederilor art. 3 al Convenției. CtEDO a identificat obligații clare ale statelor ori de câte ori copiii sunt plasați în instituții aflate sub autoritatea acestora⁵. De asemenea, în cazul în care un anumit comportament sau o anumită situație atinge un nivel de gravitate care o califică drept tratament inuman sau

¹Raport global privind violența sexuală. Geneva: OMS (versiunea originală în limba engleză), [Online] http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/vizitat 15.03.2024

² Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, adoptată în cadrul ONU în 1989, [Online]: <https://www.unicef.org/moldova/media/1401/file/Conventia-cu-privire-la-drepturile-copilului.pdf>, vizitat la 14.03.2024.

³ Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, [Online] <https://rm.coe.int/168046e1d9>, vizitat la 27.03.2024.

⁴ Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, adoptată la 04.12.1950, [Online] https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron, vizitat la 20.03.2024.

⁵ Cauza *Nencheva și alții v. Bulgaria*, nr. 48609/06, 18 iunie 2013

degradant în conformitate cu articolul 3, statul are obligații pozitive de a proteja copiii împotriva relelor tratamente, inclusiv împotriva tratamentului aplicat de persoane particulare. S-a constatat că toate situațiile, precum neglijarea pe termen lung de către părinți¹, abuzul sexual² sau pedepsele corporale³ se încadrează în sfera de aplicare a articolului 3 din Convenție.

Potrivit jurisprudenței CtEDO, există două considerente diferite privind încălcarea dispozițiilor art. 3 din Convenție. Primul ar presupune un comportament interzis de art. 3 (și anume o încălcare sub aspect material privind fondul). Cel de-al doilea, ar consta în neluarea măsurilor pentru a preveni încălcarea și prelungirea încălcării art. 3 din Convenție (denumit în continuare o nerespectare sau o încălcare sub aspect procedural).

În cauza *Z. și alții v. Regatul Unit*⁴, CtEDO a reținut că, obligația Statelor, în temeiul art. 1 din Convenție, este de a asigura persoanelor aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în Convenție, coroborat cu art. 3, care impune statelor să ia măsuri pentru a se asigura că persoanele din jurisdicția lor nu sunt supuse torturii sau tratamentelor inumane sau degradante, inclusiv relelor tratamente aplicate de către persoanele private. CtEDO a precizat că „dispozițiile trebuie să asigure o protecție eficace, în special pentru copii”.

Prin urmare, responsabilitatea statului poate fi angajată în cazul în care autoritățile nu reușesc să întreprindă măsuri rezonabile pentru a evita materializarea unui risc de rele tratamente despre care cunoșteau sau ar fi trebuit să cunoască⁵.

În aceste condiții, art. 3 din Convenție obligă Statele să pună în aplicare dispoziții eficiente de drept penal pentru a descuraja comiterea infracțiunilor contra persoanei care să se bazeze pe un mecanism de aplicare conceput pentru a preveni, suprima și pedepsi încălcările. Totodată, Curtea a relevat că este de la sine înțeles că obligația statului conform art. 1 din Convenție nu poate fi interpretată în sensul că acesta să garanteze prin sistemul său juridic ca tratament inuman sau degradant nu este cauzat de către un individ asupra acestuia sau, după caz, procedurile penale vor conduce în mod obligatoriu la o anumită sancțiune ca necesitând să se asigure, prin sistemul său juridic, ca un tratament inuman sau degradant să nu fie aplicat de către un individ asupra altuia, sau, dacă este cazul, procedurile penale să conducă în mod necesar la o anumită sancțiune.

În acest sens, trebuie să se stabilească dacă sistemul său de drept, inclusiv de drept penal aplicabil circumstanțelor cauzei, a oferit o protecție reală și eficace drepturilor prevăzute de articolul 3 din Convenție⁶.

La capitolul implementarea în practică a prevederilor legale, într-un șir de hotărâri, CtEDO a reiterat obligația Statelor de a efectua o investigație „eficientă” cu privire la cazurile de abuz sexual comis față de copii⁷.

Pentru ca o investigație să fie apreciată ca „eficientă”, autoritățile trebuie să acționeze cu promptitudine și suficientă diligență astfel încât investigația să conducă la stabilirea circumstanțelor cauzei și la identificarea și pedepsirea celor responsabili. Rezultatul final trebuie să fie repunerea în drepturi a copiilor victimelor a abuzului sexual și repararea prejudiciilor.

În cazul în care un Stat nu depune suficient efort pentru a investiga și a pedepsi cazurile de violență sexuală – de exemplu nu ia în serios sesizările sau declarațiile victimei - acesta acceptă tacit acel act de abuz sexual față de copii și se face complice al încălcării normelor internaționale în domeniul drepturilor copilului.

¹ Cauza *Z și alții v. Regatul Unit* [GC], nr. 29392/95, 10 mai 2001

² Cauza, *M.C. v. Bulgaria*, nr. 39272/98, 4 decembrie 2003

³ Cauza *Tyrer v. Regatul Unit*, nr. 5856/72, 25 aprilie 1978

⁴ Cauza *Z. și alții v. Regatul Unit* [MC], hotărârea din 10/05/2001, § 7.

⁵ Cauza *Mahmut Kaya v. Turcia*, hotărârea din 28/03/2000, § 115; *El-Masri v. fosta Republică iugoslavă a Macedoniei* [MC], hotărârea din 13/12/2012,

⁶ Cauza *Beganović v. Croația*, hotărârea din 25/06/2009, § 71; *Muta v. Ucraina*, hotărârea din 31/07/2012, § 60.

⁷ Cauza *I.G. v. Republica Moldova*, hotărârea din 15.08.2012, cauza *M.C. v. Bulgaria*, hotărârea din 04.03.2004.

În context, în baza tratatelor ratificate, Statului îi poate fi imputată încălcarea reglementărilor internaționale, inclusiv , pentru eșecul de a acționa cu suficientă diligență.

Necesitatea adaptării metodelor de investigare a infracțiunii de abuz sexual în funcție de starea de vulnerabilitate a copiilor victime este susținută de CtEDO într-o serie de cauze având ca obiect încălcarea art. 3 din Convenție din perspectiva nerespectării obligațiilor pozitive ale statului de a proteja integritatea persoanei de a adopta dispoziții de drept penal care pedepsesc efectiv violul și a le aplica în practică printr-o anchetă penală eficace.

Spre exemplu, în cauza *M.C. v. Bulgariei*¹, Curtea a desființat stereotipul tradițional că, violul implica utilizarea forței și rezistența fizică din partea victimei. Ultimele decade au marcat un trend clar către abandonarea definiției formaliste și a interpretărilor înguste. Indiferent de formularea specifică aleasă de legiuitorul național, pedepsirea actelor sexuale non-consensuale în toate împrejurările este asigurată în practică prin mijloace de interpretare a noțiunilor legale relevante (coerciție, violență, amenințare, constrângere, viclenie, surprindere și altele) și printr-o evaluare a probelor în context (§ 161- *context-sensitive assessment of the evidence*).

În dreptul penal internațional, s-a recunoscut că forța nu este un element al violului, faptul de a profita de împrejurări coercitive pentru realizarea actului sexual fiind în egală măsură pedepsibil. Consimțământul trebuie să fie liber exprimat, iar evaluarea acestui fapt se face în contextul tuturor circumstanțelor cauzei. Aceasta reflectă o tendință universală către aprecierea lipsei consimțământului ca element esențial al violului².

CtEDO este convinsă că, orice abordare rigidă din punctul de vedere al autorităților a infracțiunilor sexuale, cum ar fi proba rezistenței fizice în orice circumstanțe, riscă să lase anumite tipuri de viol nepedepsite și, deci, să prejudicieze protecția efectivă a autonomiei sexuale a persoanei. În conformitate cu standardele contemporane și tendințele din acest domeniu, obligația pozitivă a statelor membre sub imperiul art. 3 din Convenție trebuie interpretată ca impunând incriminarea, urmărirea penală și pedepsirea efectivă a oricărui act sexual non-consensual, inclusiv în absența rezistenței fizice a victimei³.

Mai concret, în speța analizată de Curte, se reține că este foarte semnificativ că motivul pentru care autoritățile naționale au eșuat să exploreze toate circumstanțele cauzei a fost, aparent, opinia autorităților că, de vreme ce fapta sesizată a fost un „viol la o întâlnire” (între cunoscuți), în absența unor probe directe, cum ar fi urme de violență, rezistență fizică ori strigăte de ajutor, ei nu au putut să deducă dovada lipsei consimțământului și, prin urmare, a violului⁴.

Curtea consideră că, în timp ce în practică poate fi câteodată dificil de demonstrat lipsa consimțământului în absența unei probe directe a violului, cum ar fi urme de violență sau martori direcți, autoritățile trebuie, totuși, să exploreze toate faptele și să decidă pe baza evaluării tuturor circumstanțelor cauzei. Investigația penală și concluziile sale trebuie să se centreze pe chestiunea lipsei consimțământului⁵.

În context, se mai reține că, în timp, s-a produs o reformă legislativă și jurisprudențială de la abordarea istorică, la abordarea egalitară în ce privește problema consimțământului. Violul este o infracțiune îndreptată împotriva autonomiei femeii și elementul său esențial este lipsa consimțământului. Tendințele sunt în sensul că orice penetrare sexuală în circumstanțe care sunt coercitive sau comisă prin constrângere ori amenințare cu forța, constituie viol⁶.

De asemenea, starea de vulnerabilitate a victimei a fost analizată de CtEDO din perspectiva posibilității de exprimare de către aceasta a unui consimțământ valabil în privința actului sexual și a concepției eronate privind existența acordului victimei în absența dovezii rezistenței opuse ori a probei „directe” a violului sau în lipsa dovezilor materiale a faptei de viol.

¹ Cauza *M.C.v. Bulgaria*, hotărârea din 04.12.2003.

² *Ibidem*, § 163

³ *Ibidem*, § 166

⁴ *Ibidem*, § 166

⁵ *Ibidem*, § 181.

⁶ *Ibidem*, § 127-128.

Sub acest aspect, în cauza *I.C. v. României*¹, Curtea a constatat că autoritățile române nu au ținut cont de o serie de împrejurări care sporeau vulnerabilitatea victimei, concentrându-se mai mult pe lipsa dovezilor materiale cu privire la fapta de viol.

Concluziile formulate de autoritățile naționale au fost bazate doar pe declarațiile prezumtivilor făptuitori, coroborate cu faptul că reclamanta nu prezenta pe corp semne de violență și nu a strigat după ajutor, ori nu le-a spus imediat prietenelor sale despre pretinsul abuz. În acest context, Curtea a considerat ca autoritățile au pus un accent nejustificat pe lipsa de probe privind rezistența opusă de reclamantă și nu au adoptat o abordare adaptată la context. Aceleași constatări au fost făcute de Curte și în cauza *E.B. împotriva României*².

De asemenea, în cauza *M.C. v. Bulgariei*³, Curtea a reținut că eșecul autorităților în cauza privind-o pe reclamantă de a investiga suficient circumstanțele faptei a fost rezultatul punerii unui accent nejustificat pe dovezile „directe” ale violului. Abordarea lor în cazul particular a fost restrictivă, ridicând practic „rezistența” la statutul de element definitoriu al infracțiunii. Autoritățile au fost criticate pentru că au acordat puțină importanță vulnerabilității deosebite a tinerilor și factorilor psihologici specifici cazurilor de viol asupra copiilor.

În cauza *I.G. v. Moldova*⁴, Curtea a stabilit nerespectarea obligației pozitive a statului de a pedepsi eficient agresiunea sexuală comisă asupra copiilor, or, investigațiile efectuate nu s-au ridicat la nivelul cerințelor inerente obligației pozitive a statului de a investiga și pedepsi în mod efectiv fapta ilicită - abuzul sexual comis asupra unui copil, în temeiul art.3 al Convenției.

Astfel, Curtea a subliniat că statele au obligația pozitivă, inerentă articolului 3 din Convenție, de a proteja integritatea persoanei de a adopta dispoziții de drept penal care pedepsesc efectiv violul și să le implementeze prin intermediul unei investigații și urmăririi penale efective, accentuând, totodată, că fără îndoială, nu este vorba de o obligație de rezultat, ci o obligație de mijloace. Autoritățile trebuie să întreprindă măsurile rezonabile de care dispun pentru a obține probe cu privire la faptele în cauză, inclusiv declarația victimei, depozițiile martorilor, expertizele și certificatele medicale adecvate care să ofere o determinare completă și exactă a vătămarilor și să efectueze o analiză obiectivă a constatărilor medicale.

Sub aspectul circumstanțelor cauzei, speța evocă un act de agresiune sexuală (viol) comis de mai mulți făptuitori (printre care V.B. și R.G.) urmat de pasivitatea, neglijența și lipsa de consecvență a autorităților naționale care nu au întreprins cu celeritate, potrivit principiului oficialității aplicabil în procedura penală, acțiunile necesare pentru tragerea la răspundere penală a lui V.B.

CtEDO a apreciat că susținerile reclamantei sunt susceptibile de a fi corelate cu dispozițiile art. 3 din Convenție care instituie în sarcina autorităților statale atât obligații pozitive cât și obligații negative.

Cu referire la obligațiile pozitive repartizate autorităților naționale, reclamanta invocă pasivitatea acestora în stabilirea unui climat corespunzător tragerii la răspundere penală a făptuitorilor unor acte penale. Amnistierile multiple pronunțate în legătură cu V.B., alternativ cu anularea acestora, coroborate cu lipsa de coerență a autorităților naționale de punere în aplicare a deciziei de condamnare constituie, în opinia reclamantei, încălcări ale obligațiilor pozitive atribuite statelor părți în temeiul art. 3 din Convenție.

În opinia Curții, conținutul art. 3 din Convenție circumscribe, în mod necesar, obligațiile pozitive de a adopta dispoziții de drept penal care pedepsesc în mod eficient violul și de a pune în practică prin investigații și acte de urmărire penală adecvate. În scopul realizării obligației pozitive corelative art. 3 din Convenție autoritățile naționale trebuie să acționeze în mod eficient, efectiv și cu diligență rezonabilă corespunzătoare astfel încât să se păstreze încrederea publicului în principiile de drept aplicabile într-o societate democratică. Analizând, pe cale jurisprudențială, implicațiile determinate de îndeplinirea obligațiilor corelative articolului 2 din Convenția Europeană privitor la dreptul la viață, Curtea a stabilit că cerința

¹ cauza *I.C. v. României*, hotărârea definitivă din 24.08.2016.

² Cauza *E.B. v. României*, hotărârea din 19.03.2016.

³ Cauza *M.C. v. Bulgariei*, hotărârea din 04.12.2003.

⁴ Cauza *I.G. v. Republica Moldova*, hotărârea din 15.08.2012

instituită în sarcina autorităților de a efectua o anchetă penală eficientă poate fi interpretată inclusiv ca impunând statelor obligația de a pune în executare efectivă sentința finală fără întârziere. Deci, în lumina raționamentului Curții, protecția dreptului la viață conform obligației pozitive instituite în sarcina statelor părți la Convenție implică luarea tuturor măsurilor necesare pentru a se asigura executarea pedepsei aplicabilă făptuitorului.

Curtea, în jurisprudența sa anterioară, cauza *Akelienė v. Lituanië*¹, a apreciat că cerința eficacității unei anchete penale în temeiul articolului 2 din Convenție poate fi interpretată și ca impunând statelor obligația de a-și executa hotărârile definitive fără întârzieri nejustificate. Executarea unei pedepse impuse în contextul dreptului la viață trebuie considerată ca o parte integrantă a obligației procedurale a statului în temeiul prezentului articol. Mutatis mutandis, ținând cont de faptul că dreptul la viață reprezintă unul dintre fundamentele necesare exercitării altor drepturi și libertăți, Curtea consideră că aceeași abordare trebuie aplicată în cazul de față și că aplicarea unei condamnări pentru abuz sexual este o parte integrantă a obligației pozitive care revine statelor în temeiul art. 3 din Convenție.

Curtea apreciază că acordarea amnistiei în favoarea lui V.B. pune în discuție un alt aspect de fond al cauzei: posibilitatea de a amnistia fapte care sunt contrare articolului 3 din Convenție – normă de *juscogens* prin care sunt interzise tortura, tratamentele crude, inumane sau degradante. Ca regulă generală, actele de amnistie și grațiere sunt dispuse de fiecare Stat Parte la Convenție în temeiul politicii penale proprii însă, aceasta nu poate conduce la concluzia conform căreia nu există posibilitatea de derogare în funcție de caracterul fundamental al dreptului ocrotit prin tragerea la răspundere penală a respectivului făptuitor².

Potrivit jurisprudenței Curții, cauza *Makuchyan și Minasyan v. Azerbaidjanului și Ungariei*³, în cazurile în care sunt reclamate încălcări grave ale drepturilor omului, amnistia și grațierea pot constitui acte care contravin regulilor de drept internațional.

În speță, violul constituie un act contrar demnității umane iar acordarea amnistiei făptuitorului unei atare infracțiuni constituie un act de politică penală contrar normelor de *juscogens*.

Deși puterea de apreciere a circumstanțelor cauzei constituie apanajul instanței de judecată – a cărei activitate este ghidată de principiul *jura novit curia*, instanța are responsabilitatea de a distinge între circumstanțele cauzei și de a decide aplicarea corespunzătoare a posibilelor derogări.

Prin raportare la elementele cauzei, Curtea constată absența unor linii directe uniforme ale instanțelor naționale care pot fi aplicabile în contextul aprecierii pertinentei măsurilor derogatorii: deși R.G se afla într-o situație similară cu V.B., primul nu a beneficiat de amnistie în timp ce pentru V.B. amnistia a fost aplicată și anulată în mod repetat.

Curtea reține că instanțele naționale au acționat mai degrabă în sensul în care au încurajat actele contrare demnității umane, minimizând consecințele unui act ilegal extrem de grav precum violul. Analizând actele corespunzătoare obligațiilor exercitate de organele de urmărire penală în investigarea infracțiunilor contrare articolului 3 din Convenția, Curtea a subliniat că deși nu există nicio obligație absolută ca toate urmărirea penale să conducă la condamnare sau la o anumită sentință, instanțele naționale nu ar trebui în niciun caz să fie pregătite să permită ca atacurile grave asupra integrității fizice și morale să rămână nepedepsite, (cauza *Afet Süreyya Eren v. Turciei*⁴).

Alternarea acordării amnistiei și anulării acesteia încalcă principiile securității și certitudinii juridice, cauzând o lipsă de coordonare juridică între serviciile statului având competențe să tragă la răspundere penală făptuitorul și, finalmente, eșecul protecției reclamantei în dimensiunile aferente art. 3 din Convenție. În consecință, Curtea declară, în unanimitate, încălcarea drepturilor și a garanțiilor cuprinse în art. 3 din Convenție.

¹ Cauza *Akelienė v. Lituanië*, hotărârea din 16.10.2018, §. 85

² Cauza *I.G. v. Republica Moldova*

³ cauza *Makuchyan și Minasyan v. Azerbaidjanului și Ungariei*, hotărârea din 26.05.2020.

⁴ Cauza *Afet Süreyya Eren v. Turciei*, hotărârea finală din 14.03.2016

În hotărârea pronunțată în cauza *A.P. v. Republica Moldova*¹, Curtea a reținut că lipsa unei anchete penale corespunzătoare în legătură cu plângeri privind abuzul sexual comis asupra copiilor, creează un fundal de impunitate care ar putea constitui o încălcare a obligațiilor pozitive ale statului în temeiul art. 3 din Convenție.

În context, Curtea reamintește că, atunci când o persoană susține în mod întemeiat că a fost victima unor fapte contrare art. 3 din Convenție, autoritățile naționale trebuie să efectueze o investigație oficială efectivă capabilă să permită stabilirea circumstanțelor, precum și identificarea și pedepsirea, în caz de necesitate, a persoanelor responsabile.² Curtea reiterează, de asemenea, că obligația procedurală de a efectua o anchetă efectivă, care rezultă din art. 3 din Convenție, trebuie interpretată – atunci când este vorba despre un potențial abuz sexual asupra copiilor – în lumina obligațiilor care decurg din alte instrumente internaționale aplicabile și, în special, din Convenția de la Lanzarote³. De asemenea, Curtea a subliniat că un raport de evaluare psihologică întocmit de o asociație specializată (Centrul Național de Prevenire a Abuzului Sexual față de Copii) a ridicat îndoieli cu privire la acuzațiile aduse. Prin urmare, autoritățile naționale erau obligate să efectueze o investigație amănunțită pentru a clarifica toate circumstanțele cauzei, având în vedere că acuzațiile aduse puteau constitui un tratament contrar art. 3 din Convenția.

Autoritățile nu au dat atenție raportului de evaluare psihologică întocmit de asociația specializată, deși, concluziile acestuia cu privire la existența unui abuz sexual în cazul reclamantului, nu au fost constatate în cadrul procedurilor naționale. Acest raport ar fi trebuit să reprezinte un mijloc de probă care să fie luat în considerare în investigația desfășurată de autorități. Totodată, Curtea a reținut că reclamantul nu a fost însoțit de un asistent social, de un psiholog sau de orice alt tip de specialist în cursul anchetei preliminare, iar urmărirea penală efectuată de autorități a fost inefficientă, deoarece nu a fost amănunțită și nu a luat în considerare vulnerabilitatea particulară a reclamantului.

În concluzie, menționăm că jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului aduce în lumină aspecte esențiale referitoare la procedurile de investigare, protecția victimelor și aplicarea justiției în cazurile de abuz sexual asupra copiilor. De asemenea, poate evidenția eventualele deficiențe sau încălcări ale drepturilor fundamentale ale victimelor și ale standardelor internaționale în ceea ce privește prevenirea și combaterea acestui tip de infracțiuni. Interpretarea și aplicarea uniformă, actuală și efectivă a practicii Curții în cadrul procesului penal oferă orientări valoroase pentru îmbunătățirea legislației și a practicilor judiciare în acest domeniu crucial pentru bunăstarea și drepturile copiilor.

Bibliografie:

1) Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, adoptată în cadrul ONU în 1989, [Online]: <https://www.unicef.org/moldova/media/1401/file/Conventia-cu-privire-la-drepturile-copilului>, (vizitat la 25.03.2024) .

2) Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, [Online] <https://rm.coe.int/168046e1d9> (vizitat la 12.03.2024).

3) Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, adoptată la 04.12.1950, [Online] https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron (vizitat la 10.03.2024),

4) Raport global privind violența sexuală. Geneva: OMS (versiunea original în limba engleză), [Online] http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en? (vizitat la 03.03.2024).

5) Organizația Mondială a Sănătății (2014) Raport global privind violența sexuală. Geneva: OMS (versiunea original în limba engleză), [Online]

¹ Cauza *A.P. v. Republica Moldova*, hotărârea din 26.10.2021

² Ibidem, § 184.

³ ibidem, § 184

http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/ (vizitat la 12.03.2024).

6) Manual de instruire pentru formatori. Disponibil la: <https://rm.coe.int/training-intervening-abuse-ro-final/1680a40d5c> (vizitat la 11.03.2024). (

7) Cauza *Nencheva și alții v. Bulgaria*, nr. 48609/06, 18 iunie 2013 [Online] <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22002-7574%22%5D%7D>, (vizitat la 01.03.2024).

8) Cauza *Z și alții v. Regatul Unit* [GC], nr. 29392/95, 10 mai 2001, [Online] <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-59455%22%5D%7D>, (vizitat la 01.03.2024).

9) Cauza *M.C. v. Bulgaria*, nr. 39272/98, 4 decembrie 2003, [Online] <https://hudoc.echr.coe.int/tur#%7B%22itemid%22:%5B%22001-61521%22%5D%7D>, (vizitat la 01.03.2024).

10) Cauza *Tyrer v. Regatul Unit*, nr. 5856/72, 25 aprilie 1978 [Online] <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57587%22%5D%7D>, vizitat la 03.03.2024)

11) Cauza *Mahmut Kaya v. Turcia*, hotărârea din 28/03/2000, [Online] <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22002-6676%22%5D%7D>, (vizitat la 11.03.2024)

12) Cauza *El-Masri v. fosta Republică iugoslavă a Macedoniei* [MC], hotărârea din 13/12/2012, [Online] <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-115621%22%5D%7D> (vizitat la 11.03.2024)

13) Cauza *Beganović v. Croația*, hotărârea din 25/06/2009, [Online] <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-93258%22%5D%7D> (vizitat la 21.03.2024)

14) Cauza *Muta v. Ucraina*, hotărârea din 31/07/2012, [Online] <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-112528%22%5D%7D> (vizitat la 24.03.2024)

15) Cauza *I.G. v. Republica Moldova*, hotărârea din 15.08.2012, [Online] <https://www.agentguvernamental.md/wp-content/uploads/2015/04/I.G.-RO.pdf> , (vizitat la 24.03.2024)

16) Cauza *Afet Süreyya Eren v. Turciei*, hotărârea finală din 14.03.2016, [Online] <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-158025%22%5D%7D> (vizitat la 24.03.2024)

17) Cauza *Akelienė v. Lituaniei*, hotărârea din 16.10.2018, [Online] <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-186768%22%5D%7D> (vizitat la 01.04.2024)

18) Cauza *Makuchyan și Minasyan v. Azerbaidjanului și Ungariei*, hotărârea din 26.05.2020, [Online] <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-205928%22%5D%7D> (vizitat la 02.04.2024)

Copyright©CAZACU Doina, 2024.

Contacts/Contacte/ Контакты:

CAZACU Doina,

Doctor în drept, conferențiară universitară,
Universitatea de Stat din Moldova,
Facultatea de Drept,
Departamentul Drept Internațional și European.
Chișinău, Republica Moldova,
Str. M. Kogălniceanu 67, bloc 2, bir. 106.

E-mail: doina.cazacu@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0002-0425-189X>

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2024.19-1.01>

BRAJNICOVA Ludmila

Masterandă, Universitatea de Stat din Moldova,
Facultatea de Drept,
Programul de master „Drepturile Omului”,
Procuroră în Serviciul Protecție Drepturi Copii
Chișinău, Republica Moldova,

Str. M. Kogălniceanu 67, bloc 2, bir. 106.

E-mail: lbrajnicova48@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0000-8889-718X>

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2024.19-1.01>